

การแนะแนวเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพเพื่อสร้างเป้าหมาย
สู่โลกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
Guidance to Develop Life and Career Skills to Create Goals for
The Career World of Secondary School Students

จุฑารัตน์ เรณูมาน^{1*} ดวณภา อ่อนเหลือ² ชลัดดา บุญมาก³ ปอยขวัญ เขมา⁴ สติพร เชาวนชัย⁵

Jutharat Ranuman^{1*} Duangnapa Onlua ² Chaladda Boonmak³

Poykwan Khema⁴ Sathiraporn Chaowachai⁵

¹⁻⁵คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

¹⁻⁵Faculty of Education, Naresuan University

*Corresponding author email: jutharatr64@nu.ac.th

(Received: 12 May 2023, Revised: 5 April 2024, Accepted: 9 April 2024)

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และการประกอบอาชีพการเปลี่ยนแปลงทำให้บางอาชีพสูญหาย และมีอาชีพเกิดใหม่เป็นวัฏจักร อาชีพบางอาชีพที่ตอนนี้สูญหายในขณะที่บางอาชีพเกิดขึ้นใหม่ตามวัฏจักรของการพัฒนาทางเทคโนโลยี ส่งผลต่อเยาวชนในวัยศึกษาเล่าเรียนซึ่งเป็นวัยที่สำคัญในการวางรากฐานให้กับตนเองเพื่อที่จะประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนอันจะนำไปสู่การประกอบอาชีพในอนาคตทำให้การกำหนดเป้าหมายแห่งความสำเร็จของเยาวชนเกิดความยุ่งยาก การแนะแนวอาชีพจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่มุ่งส่งเสริมนักเรียน ให้รู้จักตนเอง มีทักษะทางชีวิต สามารถพัฒนาและเลือกเรียนในสาขาที่จะสามารถต่อยอดไปถึงอาชีพในอนาคตได้ หากนักเรียนสามารถกำหนดเป้าหมายได้ ก็จะทำให้นักเรียนดำเนินชีวิตอย่างประสบความสำเร็จ และมีความสุข การแนะแนวอาชีพจึงเป็นหัวใจสำคัญของการส่งเสริมนักเรียนวัยรุ่นให้เข้าใจตนเอง วางแผนสร้างเป้าหมายชีวิต ให้สามารถตัดสินใจเลือกอาชีพที่ตนเองได้

คำสำคัญ: กิจกรรมแนะแนว; การแนะแนวอาชีพ; ทักษะชีวิตและอาชีพ

ABSTRACT

At present, changes in social conditions and social and occupational changes have caused some professions and professions to be reborn cyclically. Some careers exist now while others are emerging following the cycle of technological development. Youngsters of educational age study at major universities to validate the leadership in their education which will lead them to a career that is a leader in driving success. Youth have difficulty with career guidance to important careers that aim to encourage students to know

themselves in life and to be able to develop studies in fields that can be extended to careers. Perhaps students can be directly important. that can be directly known. Students lead successful lives and are happy with career guidance that is the heart of encouraging young students to understand themselves and plan Create a life, unable to decide on your own career.

Keywords: Guidance; Career guidance; Life and Career Skills

บทนำ

ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และการประกอบอาชีพการเปลี่ยนแปลงทำให้บางอาชีพสูญหาย และมีอาชีพเกิดใหม่เป็นวัฏจักร ส่งผลต่อเยาวชนในวัยศึกษาเล่าเรียนซึ่งเป็นวัยที่สำคัญในการวางรากฐานให้กับตนเองเพื่อที่จะประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียน การแนะแนวเป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลที่มีระเบียบแบบแผน โดยใช้เทคนิค และกลวิธีต่าง ๆ เพื่อช่วยให้บุคคลแต่ละคนบรรลุความสำเร็จสูงสุดที่เหมาะสมกับ ความสามารถและความต้องการของตัวเอง นักแนะแนวมีความหน้าที่แก้ปัญหาให้กับผู้ปัญหาแต่ควรพยายามหาหนทางช่วยให้ผู้ประสบปัญหาสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง ซึ่งวิธีการนี้ตรงกับความต้องการของผู้มีปัญหา กล่าวคือ จากการสำรวจความต้องการของ นักศึกษาเกี่ยวกับวิธีการช่วยเหลือที่พึงประสงค์พบว่า นักศึกษาร้อยละ 76.2 ต้องการให้ผู้ช่วยให้เขาสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง นอกจากนี้ นักแนะแนวควรช่วยให้บุคคล สามารถพัฒนาตัวเองได้อย่างเหมาะสมสำหรับการที่จะทำให้บุคคลแต่ละคนสามารถ พัฒนาร่างกายจนถึงขีดสูงสุดนั้น นุชลี อุภัย (2546) กล่าวว่าควรมีการกำหนด จุดมุ่งหมายของการทำงานที่ชัดเจนเพื่อจะสามารถดำเนินการให้เป็นไปตามเป้าหมาย หลักที่วางไว้ซึ่งจุดมุ่งหมายของการแนะแนวควรกำหนดไว้ดังนี้ 1. การพยายามทำให้บุคคลรู้จักตนเอง (Self-Understanding) เป็นการทำให้ บุคคลรู้ข้อดีข้อบกพร่องของตนเองทั้งทางด้านอารมณ์สติปัญญา ความสามารถ และ ความถนัด เป็นต้น 2. การพยายามช่วยให้บุคคลสามารถตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง (Self - Determination) เป็นความพยายามที่จะทำให้บุคคลรู้จักหาหนทางตัดสินใจปัญหา และเลือก แนวทางในการแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง 3. การช่วยให้บุคคลเกิดการปรับตัว (Self-Adjustment) เป็นการช่วยสนับสนุนให้ บุคคลยอมรับตนเองทั้งจุดดีและจุดบกพร่อง จนเกิดการตัดสินใจแก้ปัญหาและนำพา ตนเองไปสู่การพัฒนาที่เหมาะสมตามลำดับ ในสภาพการณ์ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจสังคมการศึกษาและการประกอบอาชีพมีการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะเยาวชนในวัยศึกษาเล่าเรียนซึ่งเป็นวัยที่สำคัญในการวางรากฐานให้กับตนเองเพื่อที่จะประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนอันจะนำไปสู่การประกอบอาชีพในอนาคตการที่จะไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จในชีวิตได้นั้นเป็นเรื่องยากยิ่งที่จะเลือกทิศทางที่เหมาะสม ดังนั้นการแนะแนวอาชีพจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่มุ่งส่งเสริมบุคคล ในทุกช่วงวัยของชีวิตโดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยเรียนให้รู้จักตนเอง พึ่งตนเอง มีทักษะทางชีวิตสามารถพัฒนาตนเองและสังคมได้เต็มตามศักยภาพการแนะแนวอาชีพจึงมีบทบาทสำคัญยิ่ง ต่อการพัฒนาคคน โดยองค์รวมทั้งในด้านสติปัญญาอารมณ์สังคมและ จิตใจให้เป็น

บุคคลที่สามารถในการเลือกดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม (Super, 1957) สำหรับการจัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพนั้น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) การเลือกอาชีพที่เหมาะสมของแต่ละบุคคลนอกจากจะประโยชน์ต่อตนเองและต่อประเทศชาติแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติด้วย เพราะการพัฒนาทางการศึกษาและทางด้านเศรษฐกิจของรัฐหมายถึง การพัฒนาอาชีพของประชาชน หากการเลือก การศึกษาต่อหรือเลือกอาชีพของเยาวชนไม่เหมาะสมยัง ก่อให้เกิดผลเสียหายนต่อเด็กและยังส่งผลต่อประเทศชาติด้วย และสิ่งสำคัญที่จะพัฒนาประเทศได้ คือ การจัดการศึกษาที่ถูกต้องเหมาะสมกับความต้องการความถนัดและความสนใจของบุคคลนั้นเพื่อให้พัฒนาดตนเอง อันจะส่งผลให้เป็นแนวทางการเลือกเรียนเลือก อาชีพได้เหมาะสมกับตนเองต้องอาศัยกิจกรรมการแนะแนวเป็นส่วนในการช่วยเหลือ

จากสาเหตุข้างต้นผู้นำเสนอ เห็นถึงความสำคัญของการแนะแนวอาชีพ เพื่อการเตรียมความพร้อมของนักเรียน ได้ทราบถึงบุคลิกภาพ ความถนัดและทักษะของตนเอง ในการประกอบการตัดสินใจเลือก ศึกษาต่อหรือเลือกประกอบอาชีพในอนาคต เพื่อมุ่งเน้นให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่สุจริต ได้เห็นความสำคัญของทุกอาชีพ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพต่างๆ ก่อนการตัดสินใจในการเลือกประกอบอาชีพโดยครูใช้หลักการ และแนวทางจัดบริการแนะแนวอาชีพแนะแนวโดยยึดขอบข่ายการแนะแนวอาชีพ เพื่อช่วยให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่สุจริต ได้เห็นความสำคัญของทุกอาชีพ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพต่างๆ ก่อนการตัดสินใจในการเลือกประกอบอาชีพ

ความหมายของการแนะแนวอาชีพ

“แฟรงค์พาร์สันส์” (Frank Parsons) บิดาแห่งการแนะแนวอาชีพให้ความหมายว่าการแนะแนวอาชีพ (Vocational Guidance) เป็นกระบวนการสนับสนุนและส่งเสริมเพื่อให้ประชาชนมีงานทำโดยสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ทั้งนี้โดยมุ่งหวังให้เกิดความเข้าใจในโลกของอาชีพและการทำงาน ซึ่งจะทำให้สามารถเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวอย่างยั่งยืนไปการแนะแนวอาชีพจะช่วยให้เกิดความเข้าใจและสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพได้ด้วยตนเอง อย่างสอดคล้องเหมาะสมกับความรู้ความสามารถความถนัด ความเข้าใจ ค่านิยม ของสังคม ตลอดจน สภาวะทางเศรษฐกิจ

สวัสต์ สุวรรณอักษร (2542) กล่าวถึงการแนะแนวอาชีพว่าเป็นกระบวนการหนึ่งในการ ช่วยให้บุคคลรู้จักและเข้าใจตนเองอย่างลึกซึ้งทุกด้าน คือ

- 1.สติปัญญาความสามารถความถนัดความสนใจและอุปนิสัยใจคอว่าเหมาะกับงานหรืออาชีพใด
- 2.ช่วยให้บุคคลรู้จักและเข้าใจโลกของงานอาชีพต่างๆและองค์ประกอบของงาน เช่น ลักษณะของงานอาชีพคุณสมบัติของผู้ประกอบอาชีพ เงินเดือนหรือรายได้ความมั่นคงในงาน โอกาสก้าวหน้าในงาน สภาพปัจจุบันและแนวโน้มของตลาดแรงงานในอนาคตสำหรับงานอาชีพต่าง ๆ เหล่านี้เป็นต้น
- 3.ช่วยให้บุคคลรู้จักเลือกและตัดสินใจ เลือกงานอาชีพอย่างฉลาดถูกต้องเหมาะสมกับอัตภาพ

4. ช่วยให้ผู้บุคคลรู้จักตัดสินใจเลือกอย่างฉลาดในการเข้ารับการศึกษาระดับอุดมศึกษาและฝึกอบรมในวิชาชีพต่าง ๆ

5. ช่วยให้ผู้บุคคลได้มีโอกาสพัฒนาบุคลิกลักษณะของตนให้เหมาะกับงานอาชีพ เช่น ความอดทน ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร ความตรงต่อเวลา ความร่วมมือในการทำงาน เป็นต้น

6. ช่วยให้ผู้บุคคลได้มีโอกาสสัมผัสกับงานอาชีพต่าง ๆ ตามความเหมาะสมกับวัย

7. ช่วยให้ผู้บุคคลสามารถปรับตัวให้เข้ากับงานอาชีพ จนประสบความสำเร็จและมีความสุขในงานอาชีพของตน

สรุปได้ว่า การแนะแนวอาชีพจึงเป็นกระบวนการช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อให้บุคคลเข้าใจในโลกของอาชีพและการทำงานสามารถทำให้ผู้ที่ได้รับการแนะแนวรู้จักคิดและตัดสินใจในการทำงานตามความเหมาะสมของบุคลิกภาพแต่ละบุคคลและตามความถนัดของตนเอง โดยยึดหลักในการแนะแนวอาชีพดังนี้คือ

1. การวิเคราะห์บุคคล นักแนะแนวจะช่วยให้ผู้มารับบริการวิเคราะห์คุณสมบัติต่างๆ เช่น ความสามารถ ความสนใจ ความถนัด บุคลิกภาพ

2. การวิเคราะห์อาชีพ นักแนะแนวจะช่วยให้ผู้รับบริการมีความรู้เกี่ยวกับอาชีพ เช่น มีความรู้เกี่ยวกับลักษณะอาชีพ ความต้องการของตลาดเกี่ยวกับอาชีพนั้น ๆ เวลาและทุนทรัพย์ที่ใช้ในการเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพ

3. การใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจเลือกอาชีพ นักแนะแนวช่วยให้ผู้รับบริการตัดสินใจเลือกอาชีพ โดยอาศัยหลักการวิเคราะห์ตนเองและวิเคราะห์อาชีพประกอบกัน

จุดมุ่งหมายของการแนะแนวอาชีพ

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2545) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการแนะแนวอาชีพ ไว้ดังนี้

1. ช่วยให้นักเรียนค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่อง ของโลกอาชีพเพื่อเป็นพื้นฐานในการวางแผนการ ประกอบอาชีพ

2. ช่วยให้นักเรียนสามารถค้นหาความสามารถต่างๆ ในตัวของนักเรียนและเข้าใจตัวเองมากยิ่งขึ้นทั้งใน ด้านความเข้าใจความถนัดบุคลิกภาพและอื่นๆ

3. ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น ในการพิจารณาถึงอาชีพต่างๆ ที่เหมาะสมกับตัวเขามากยิ่งขึ้น

4. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ ต่างๆ จากเข้าร่วมกิจกรรมการทำงานซึ่งช่วยให้เกิดการ สำรวจตนเองในการพิจารณาวางแผนการประกอบอาชีพ และการศึกษาต่อ

5. ช่วยพัฒนาเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่สุจริตทั้งหลาย

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ (2559) จุดมุ่งหมายของการแนะแนวอาชีพไว้ดังนี้

1. เพื่อช่วยให้นักเรียนได้มองเห็นความสำคัญของอาชีพ

2. เพื่อช่วยให้นักเรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับอาชีพต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น และในโลกกว้าง

3. เพื่อช่วยให้ นักเรียนได้ตระหนักถึงอิทธิพล ของสิ่งต่างๆ เช่น ความถนัด ความสนใจ บุคลิกภาพ ระดับสติปัญญา สภาพร่างกาย ที่มีความสำคัญต่อการ ตัดสินใจเลือกอาชีพ

4. เพื่อให้ข้อสนเทศแก่นักเรียนเกี่ยวกับอาชีพที่ นักเรียนสนใจ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้มีความเข้าใจใน อาชีพนั้นๆ ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

5. เพื่อช่วยให้นักเรียนรู้จักวิธีการแสวงหางาน วิธีการสมัครงานวิธีการปรับตัวให้เข้ากับงานและวิธีการ ปฏิบัติตนให้มีความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน

6. เพื่อช่วยให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่สุจริตทุกอาชีพ

สรุปได้ว่าจุดมุ่งหมายของการแนะแนวอาชีพ คือ การช่วยให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่สุจริต ได้เห็นความสำคัญของทุกอาชีพ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นและในโลกกว้าง ให้นักเรียนได้ตระหนักถึงอิทธิพลของสิ่งต่างๆ ก่อนการตัดสินใจในการเลือกประกอบอาชีพ และให้นักเรียนรู้จักวิธีการแสวงหา งานวิธีการสมัครงานและวิธีปรับตัวให้เข้ากับงานในอนาคตได้

หลักการจัดบริการแนะแนวอาชีพ

สมร ทองดีและวารุณี บุญประกอบ (2545) ได้กล่าวว่าการจัดแนะแนวอาชีพให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้นครูแนะแนวควรมีหลักการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. การแนะแนวอาชีพต้องจัดอย่างต่อเนื่องตามขั้นตอนของพัฒนาการด้านอาชีพ
2. การแนะแนวอาชีพต้องจัดให้แก่ทุกคน
3. การแนะแนวอาชีพต้องอาศัยข้อมูล
4. การแนะแนวอาชีพต้องอาศัยกิจกรรม เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์
5. การแนะแนวอาชีพต้องเคารพในสิทธิและความสามารถของนักเรียนในการตัดสินใจเลือก

อาชีพของตน

6. การแนะแนวอาชีพต้องจัดให้สอดคล้องกับธรรมชาติของนักเรียน
7. การแนะแนวอาชีพต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
8. การแนะแนวอาชีพต้องจัดอย่างสอดคล้องกับหลักสูตร
9. การแนะแนวอาชีพต้องอาศัยความร่วมมือสนับสนุนจากบุคคลและหน่วยงานหลายฝ่าย

อรอนงค์ ธัญญะวัน (2539) กล่าวว่า การจัดแนะแนวอาชีพให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้นครูแนะแนวควรมีหลักการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง เกิดขึ้นในระยะยาวแบบค่อยเป็นค่อยไป ดังนั้นควรจเริ่ม การแนะแนวอาชีพตั้งแต่ได้กอยู่ในวัยประถมศึกษาและจนกระทั่งถึงระดับอุดมศึกษา โดยที่แต่ละระดับนั้น จะต้องแนะแนวอาชีพโดยคำนึงถึงวัยและความพร้อมของเด็ก

2. การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยข้อมูลเช่นข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนอาชีพ สถานการณ์เศรษฐกิจของประเทศและค่านิยมของสังคม การพัฒนาตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

3. การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการที่ต้องการความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่ายใน สถานศึกษาและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตลอดจนความร่วมมือของชุมชนในท้องถิ่นที่สถานศึกษานั้น ตั้งอยู่

4. การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการที่มุ่งให้ บุคคลตัดสินใจด้วยตนเองโดยยึดถือหลักในเรื่อง ของการ ให้บุคคลเป็นผู้กำหนดชีวิตของตน

5. การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการที่ช่วยเหลือ บุคคลอย่างเป็นระบบต่อเนื่องกัน ช่วยให้ บุคคลรู้จัก ตนเองรู้จักข้อมูลทางอาชีพอย่างกว้างขวาง ช่วยให้ตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม โดยให้มีโอกาสศึกษาฝึกฝนอบรมสัมผัสเกี่ยวกับงานอาชีพต่างๆ ตามความเหมาะสมเพื่อให้ เกิดทักษะความสามารถที่จะออกไปประกอบอาชีพได้และช่วยให้มีการศึกษาฝึกอบรม เพิ่มเติมหลังจาก มีงานทำและจัดให้มีการติดตามผลและ ประเมินผลเพื่อปรับปรุง

สรุปได้ว่า หลักสำคัญในการจัดบริการแนะแนวอาชีพคือกระบวนการที่ต้องมีการจัดการอย่าง ต่อเนื่อง จะต้องมีการอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน จัดกระบวนการให้มีความสอดคล้องกับธรรมชาติ ของนักเรียน ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนรวมถึงหน่วยงานและชุมชน และจัดต้องจัดโดยคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคลอีกด้วย

ขอบข่ายการจัดบริการแนะแนวอาชีพ

จิตตินันท์ บุญสิทธิกุล (2564) ได้กล่าวว่าขอบข่ายการจัดบริการแนะแนวอาชีพ ประกอบด้วย

1. บริการให้การปรึกษาทางอาชีพ (Career counseling) คือ การใช้กระบวนการให้การปรึกษา เพื่อช่วยเหลือบุคคลให้พัฒนาเข้าสู่อาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพ ความสามารถ ค่านิยม ศักยภาพของ ตนเอง นอกจากนั้นในการให้การปรึกษาด้านอาชีพ บ่อยครั้งพบว่าถึงแม้ว่าผู้รับบริการจะมาด้วย ปัญหาทางอาชีพ แต่ก็มักมีปัญหาส่วนตัวเข้ามาแทรกแซงเสมอ ซึ่งปัญหาสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับ การเลือกอาชีพก็คือการไม่เข้าใจตัวเอง การไม่สามารถค้นพบเอกลักษณ์ในตัวเองได้

2. บริการรวบรวมข้อมูลและห้องสมุดอาชีพ (Information gathering) คือ ข้อมูลทางอาชีพ หมายถึงข้อมูลอาชีพต่าง ๆ ซึ่งจะประกอบไปด้วยข้อมูลพื้นฐาน เช่น ลักษณะงาน ความเชี่ยวชาญ รายได้เฉลี่ย สาขาที่ต้องเรียน บุคลิกภาพที่เหมาะสม ฯลฯ ข้อมูลเหล่านี้มีความสำคัญที่ผู้มาใช้บริการ ต้องการรู้ เพื่อที่เป็นแนวทางเลือกอาชีพ หน่วยแนะแนวอาชีพข้อสำคัญก็คือข้อมูลเหล่านี้จะต้องทันสมัย เสมอ เข้าใจข้อดี ข้อเสียของอาชีพที่สนใจอย่างถ่องแท้ คือสิ่งสำคัญที่ควรหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจ เรียน

3. ด้านบริการทดสอบและวัดผล (Psychometric) คือ การบริการแนะแนวทางด้านอาชีพสามารถใช้แบบทดสอบเพื่อช่วยให้นักเรียนได้วิเคราะห์ถึงความสนใจ ความถนัด ความสามารถ ค่านิยม บุคลิกภาพของตนเอง

4. ด้านการจัดโครงการเผยแพร่ให้ความรู้ทางอาชีพลักษณะต่าง ๆ (Program consultation) การให้บริการด้านนี้ของการแนะแนวอาชีพ เป็นลักษณะของการให้ความรู้ทางด้านวิชาการเกี่ยวกับอาชีพ เพื่อเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจเข้าสู่อาชีพในอนาคต

5. บริการจัดหางาน (Placement service) คือ การที่โรงเรียนจัดหางานให้นักเรียนทำในรูปแบบต่าง ๆ เช่น งานช่วงฤดูร้อน หรืองานถาวรเมื่อสำเร็จการศึกษา ตลอดจนการเพิ่มพูนทักษะในการสมัครงานให้นักเรียน เช่น การฝึกวิธี เขียนจดหมายสมัครงาน การฝึกสัมภาษณ์ กรอกใบสมัคร เป็นต้น

สรุปได้ว่า การจัดบริการแนะแนวอาชีพมีขอบข่ายที่ครอบคลุมไปด้านต่าง ๆ ได้แก่ด้านบริการให้การปรึกษาทางอาชีพ บริการรวบรวมข้อมูล และห้องสมุดอาชีพ ด้านบริการทดสอบ ด้านการจัดโครงการเผยแพร่ให้ความรู้ทางอาชีพ และด้านบริการจัดหางาน โดยมีวัตถุประสงค์ ให้นักเรียนให้มีความเข้าใจในตนเอง มีข้อมูลทางด้านอาชีพ มีทักษะในการตัดสินใจและเลือกทิศทางการอาชีพ ที่เหมาะสมกับชีวิตของตนเอง

แนวทางการจัดบริการแนะแนวอาชีพ

ในการจัดบริการแนะแนวอาชีพในสถานการศึกษาทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาหรืออุดมศึกษา ผู้ดำเนินการจัดหรือผู้รับผิดชอบจำเป็นต้องมีหลักการที่สำคัญ ๆ ที่ควรยึดถือเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาในการจัดบริการแนะแนวอาชีพให้มีประสิทธิภาพซึ่ง สำเนา ขจรศิลป์ (2529) รวบรวมไว้ดังนี้

1. การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง การที่บุคคลจะเลือกประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญสามประการคือ

1.1. บุคคลจะต้องรู้จักตัวเองในด้านต่าง ๆ เช่น ในด้านที่เกี่ยวกับความสนใจในอาชีพ ความสามารถ ความถนัด และค่านิยม เป็นต้น

1.2 บุคคลต้องมีความรู้เกี่ยวกับโลกของงาน คือรู้ว่าในสังคมที่ตนอาศัยอยู่มีอาชีพอะไรอยู่บ้าง บุคคลจะต้องมีความรู้อย่างละเอียดถี่ถ้วนกับอาชีพต่าง ๆ ที่ตนเองสนใจและนอกจากนั้นก็จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับตลาดแรงงานอีกด้วย

1.3 บุคคลจะต้องมีระดับวุฒิภาวะที่สูงพอที่จะสามารถวิเคราะห์ตนเอง และวิเคราะห์อาชีพได้อย่างดี และสามารถใช้วิจารณญาณตัดสินใจเลือกอาชีพ โดยใช้หลักการวิเคราะห์ตนเองและการวิเคราะห์อาชีพประกอบกัน

ฉะนั้นการจัดบริการแนะแนวอาชีพจึงต้องกระทำเป็นโครงการระยะยาวที่ต่อเนื่อง โดยเริ่มตั้งแต่ระดับประถมศึกษาเพื่อให้เด็กได้มีความรู้ความเข้าใจถึงความสำคัญของการประกอบอาชีพและเพื่อปลูกฝังเจตคติที่ดีต่ออาชีพต่าง ๆ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรเน้นในเรื่องการสำรวจตนเองและการสำรวจอาชีพต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมและในระดับมัธยมปลายควรเน้นการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียน เพื่อช่วยเหลือนักศึกษาที่คิดว่าไม่สามารถตัดสินใจเลือกอาชีพได้ถูกต้อง การจัดบริการแนะแนวอาชีพจึงต้องทำต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลาทุกปีและทุกระดับการศึกษา

2. การจัดบริการแนะแนวอาชีพนั้น ผู้ให้บริการจำเป็นต้องเข้าใจผู้รับบริการและต้องให้ผู้รับบริการเข้าใจตัวเองลึกซึ้งในการให้บริการแนะแนวอาชีพนั้น จำเป็นต้องมีแบบทดสอบและแบบสำรวจชนิดต่าง ๆ ที่มีคุณภาพดีไว้ใช้ทดสอบหรือสำรวจบุคลิกภาพของผู้รับบริการ เพื่อให้ผู้ให้คำปรึกษาได้ทราบและเข้าใจผู้ขอรับบริการ เพื่อให้ผู้ให้คำปรึกษาได้ทราบและเข้าใจผู้ขอรับคำปรึกษาได้อย่างลึกซึ้ง และเพื่อให้ผู้ขอรับคำปรึกษาได้มีความรู้และความเข้าใจในตนเองมากขึ้น การรู้จักตนเองอย่างดีพอ จะทำให้บุคคลตัดสินใจเลือกอาชีพได้ดียิ่งขึ้น

3. การจัดบริการแนะแนวอาชีพนั้น จำเป็นต้องมีข้อมูลด้านการศึกษาและอาชีพที่ทันต่อเหตุการณ์ที่มีปริมาณมากและมีความถูกต้องดี บริการแนะแนวอาชีพทุกแห่ง ควรมีข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ศึกษาระดับสูงขึ้นทั้งในและต่างประเทศ

4. การแนะแนวอาชีพส่งเสริมให้บุคคลมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ควรยึดหลักว่าบุคคลมีความสามารถในการใช้วิจารณญาณเพื่อตัดสินใจด้วยตนเองได้

5. การตัดสินใจเลือกอาชีพควรมีความยืดหยุ่น คือเมื่อบุคคลตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพใดอาชีพหนึ่งแล้ว ก็อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าสภาพการณ์ต่าง ๆ ในสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป

6. การเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพเป็นสิ่งจำเป็น เป็นการพัฒนาบุคคลทางด้านวิชาชีพสติปัญญา สังคม อารมณ์ ร่างกายและจิตใจ

7. การแนะแนวอาชีพเป็นงานของทุกฝ่ายในสถาบันการศึกษา ฝ่ายกิจการนักศึกษากับคณะวิชาต่าง ๆ จะต้องมีการประสานงานและมีความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด

8. การจัดบริการแนะแนวอาชีพให้มีความสมบูรณ์ นอกจากหลักการที่สำคัญต่างดังที่ได้กล่าวมาแล้ว บริการแนะแนวอาชีพจะมีประสิทธิภาพได้จะต้องมีบริการและกระบวนการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

8.1 บริการสนเทศเกี่ยวกับอาชีพ

8.2 มีบริการทดสอบ

8.3 มีบริการให้คำปรึกษาทั้งทางด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม

8.4 มีการเก็บรวบรวมระเบียบสะสมของนักศึกษา

8.5 มีกระบวนการพัฒนาให้มีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ

8.6 มีบริการจัดหางาน

8.7 มีการติดตามประเมินผล

9. ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกสถาบัน เช่น ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ กรมแรงงาน ตลอดจนบริษัทห้างร้าน เป็นต้น

แนวทางการจัดบริการแนะแนวอาชีพ จะต้องมีการแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง การให้บริการจำเป็นต้องเข้าใจผู้รับบริการและต้องให้ผู้รับบริการเข้าใจตัวเอง การจัดบริการแนะแนวอาชีพจำเป็นต้องมีข้อมูลด้านการศึกษา และอาชีพที่ทันต่อเหตุการณ์ การแนะแนวอาชีพส่งเสริมให้บุคคลมีความ รับผิดชอบต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพที่มีความยืดหยุ่น อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าสภาพการณ์ต่าง ๆ ในสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป การเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพเป็นสิ่งจำเป็น การแนะแนวอาชีพเป็นงานของทุกฝ่ายในสถาบันการศึกษา โดยการจัดแนะแนวอาชีพจะสมบูรณ์ ต้องอาศัย บริการและกระบวนการต่าง ๆ ประกอบด้วยบริการสนเทศเกี่ยวกับอาชีพ บริการทดสอบ มีบริการให้ คำปรึกษาทั้งทางด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคมการเก็บรวบรวมระเบียบสะสมของนักศึกษา กระบวนการพัฒนาให้มีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ มีบริการจัดหางานมีการติดตามประเมินผล และควรมีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก

บทสรุป

ด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการประกอบอาชีพที่มีบางอาชีพที่ตอนนี้อยู่ในขณะที่ยังอาชีพเกิดขึ้นใหม่ ตามวัฏจักรของการพัฒนาทางเทคโนโลยี ทำให้นักเรียนวัยรุ่นที่กำลังจะก้าวเข้าสู่การทำงาน เกิดความไม่มั่นใจในการตัดสินใจเลือกสาขาการเรียน และอาชีพในอนาคต ซึ่งการที่จะไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จในชีวิตได้ นั้นเป็นเรื่องยากยิ่งที่นักเรียนวัยรุ่นในยุคการเปลี่ยนแปลงนี้ จะตัดสินใจเลือกทิศทางการอาชีพที่เหมาะสมให้กับตนเองได้ จึงเป็นหน้าที่ของครูแนะแนวที่จะช่วยเหลือและสนับสนุนให้นักเรียนเข้าใจในโลกของอาชีพและการทำงาน โดยใช้หลักการ และแนวทางจัดบริการแนะแนวอาชีพ ให้กับนักเรียน เพื่อการช่วยให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่สุจริต ได้เห็นความสำคัญของทุกอาชีพ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพต่างๆ ก่อนการตัดสินใจในการเลือกประกอบอาชีพและให้นักเรียนรู้จักวิธีการแสวงหาแนวทางวิธีการสมัครงานและวิธีปรับตัวให้เข้ากับงานในอนาคตได้ โดยยึดหลักการแนะแนวอาชีพ คือ การวิเคราะห์ตนเอง การวิเคราะห์อาชีพ และ การใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจเลือกอาชีพ และยึดขอบข่ายการแนะแนวอาชีพ ที่ประกอบไปด้วย ด้านบริการให้การปรึกษาทางอาชีพ บริการรวบรวมข้อมูล และห้องสมุดอาชีพ ด้านบริการทดสอบ ด้านการจัดโครงการเผยแพร่ให้ความรู้ทางอาชีพ และด้านบริการจัดหางาน เพื่อให้นักเรียนให้มีความเข้าใจในตนเอง มีข้อมูลทางด้านอาชีพ มีทักษะในการตัดสินใจและเลือกทิศทางการอาชีพ ที่เหมาะสมกับชีวิตของตนเอง อย่างไรก็ตามจะเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสมไม่ได้เลยหาก นักเรียนไม่มีความเข้าใจในตนเอง ครูจึงต้องมีแนวทางการจัดบริการแนะแนวอาชีพ ที่จะช่วยให้นักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจในตนเอง และอาชีพเมื่อนักเรียนสามารถเข้าใจตนเองได้มากขึ้นแล้วก็จะมั่นใจสร้างเป้าหมายของชีวิต สามารถพิจารณาเลือกเส้นทางอาชีพ และสามารถประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลกได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- กรมวิชาการ. (2545). *คู่มือบริหารจัดการแนะแนว*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมวิชาการ. (2555). *แนะแนวการศึกษาและอาชีพ: นโยบายและแนวทางดำเนินงาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คมเพชร ฉัตรศุภสกุล. (2545). *การแนะแนวเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- จิตตินันท์ บุญสถิตกุล. (2564). การแนะแนวด้านอาชีพและการสร้างความเข้าใจตนเองสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*, 20(2), C1-C10.
- จตุพร ปักกระกา. (2544). *ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในการเรียนการสอนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย*. กรุงเทพฯ: โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย.
- สวัสดี สุวรรณอักษร. (2542). *จิตวิทยาการแนะแนว*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พีระพัฒนา.
- สมร ทองดี และวารุณี บุญประกอบ. (2545). *แนวคิดในการพัฒนากิจกรรมแนะแนว ในประมวล สารระชดูวิชาการพัฒนาเครื่องมือและกิจกรรมแนะแนว หน่วยที่ 9-15*. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำเนาวิ ขจรศิลป์. (2529). *การแนะแนวอาชีพในสถาบันอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ: กองบริการการศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561). *แผนพัฒนาการแนะแนว และ การจัดกิจกรรมแนะแนว ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2561-2565) ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- อรอนงค์ ัญญะวัน. (2539). *การแนะแนว*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- Super, D.E. (1957). *The Psychology of Careers*. New York: Harper.
- Turk, Gayla Claire. (1985). Development of the music Listening Strategy Tempo Computer Assisted Instruction in Music Listening. *Dissertation, Abstracts International*, 45(08 A), 2436.